

Повітове місто **Городенка** у фотографіях та старих листівках

Каталог поштівок

Олександр Каглян (Київ)
Роман Смеречанський
Володимир Никифорук (Городенка)
Юрій Каглян (Київ).

Я Миколай на Потоку, Бучачі, Городенці і Гологорах Потоцький, староста Канівський, маючи постійно в пам'яті добродійні ласки і щедроти Господні, які щоденно ми приймаємо, надумав на здійснення подяки цьому ж Безсмертному Богу, ... з дарів його виділити і офірувати в місті моїм дідичнім Городенці, в воєводстві Руськім, в землі Галицькій церкву міську парафіяльну під титулом Успення Пресвятої Диви Марії» (витяг з фундаційного акту за підписом фундатора, складеного 2 квітня 1754 року в Бучачі). Причетність графа до спорудження греко-католицької церкви для української громади міста підтверджується наявністю над її фронтоном п'ятираменного патріаршого хреста «Pilawa» — родового гербу Потоцьких (рис. 7).

Микола Потоцький (1712—1782 рр.) у 1750-х роках став греко-католиком, прихилився до ченців-василіян, змінив зовнішність, розмовляв українською мовою, дарував 224000 золотих на спорудження Успенського собору Почаївської Лаври. Його сучасник Юліан Урсин-Німцевич так описував Потоцького: «Росту майже велетенського, обличчя рум'яне, одутле, звисаючі сиві вуса, закручений за вухо оселедець на голові».

Зведення церкви Успення Пресвятої Диви Марії було доручено видатному архітектору Бернарду Меретину (кінець XVII ст. — 1759 р.), який раніше розпочав спорудження костелу в Городенці. Будівництво храму було завершено в 1763 р., вже після смерті автора проекту, під наглядом капітана Олександра Ільського із Гродно, який був тоді старостою міста.

У декоруванні церкви Бернард Меретин співпрацював із скульптором Йоганом Пінзелем (1720—1760 рр.). Ангели його роботи прикрашають головний вівтар та

1

2

Старий та новий герб міста Городенки

Т. Окуневський (фото кінця XIX ст.)

Згальна Українська Рада. Дог. злісрєдно українське Націоналн. Сьвітання першого засідання дня 6. мая 1916, 11-га година першє засідання. Відправа VII, згьодісранє: М. Комара, Прєдсєднє: Лєв злісєв рєчєчє до злєднє. Сєдєтє: о. Тєодєл. Дрєчинськєй, з-р Володємєр Бєлєвськєй, Мєхєла Гєлєкєч (зєст. гєловє), Мєхєла Вєслєдє (зєст. гєловє), з-р Кєстє Лєвєвськєй, гєловє, з-р Елєн Пєтєрєвєч (зєст. гєловє), з-р Лєв Бєлєвськєй (зєст. гєловє), з-р Елєн Олєксєвськєй, Вєслєл Нєлєвєч, Сєдєтє: Ієвєн Вєлєвєчєй, Володємєр Дрєвєвєч, Мєхєл Бєлєвськєй, Дєлєксєдєр Сєлєвєч, з-р Мєхєла Лєгєдєвськєй, з-р Олєкє Нєлєвєч, з-р Ієвє Мєхєч, Лєв Дєлєвськєй, з-р Кєрєлє Трєлєвєчєй, Лєвє Олєкєч, з-р Сєдєр Гєлєвєч, Володємєр Лєвєвськєй, Зрєслєл Вєслєвськєй, Олє. Пєлєвєч, з-р Стєфєн Бєлєч, о. Сєлєвє Олєксєвєчєй.

4

Згальна Українська Рада (поштівка Українських сівєвєх стрільцєв, у першєму рєдєу трєтєй спрєвє Л. Бєчєнськєй)

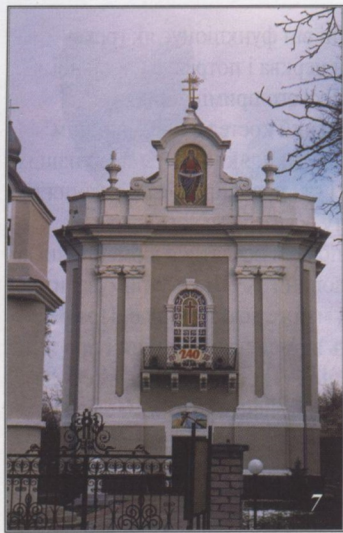

Філія Союзу України в Городенці (фото 1939 р.)

Жителі Городенки (фото кінця XIX ст.)

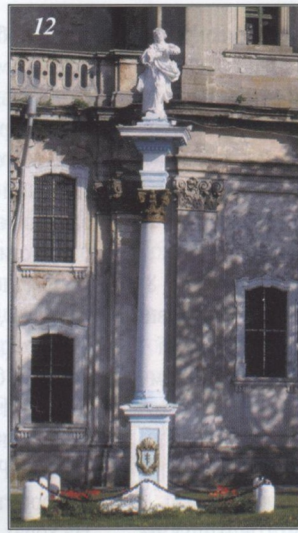
6

Сучасний вигляд Успенської церкви

Внутрішній інтер'єр Успенської церкви

Коринфська колона

9

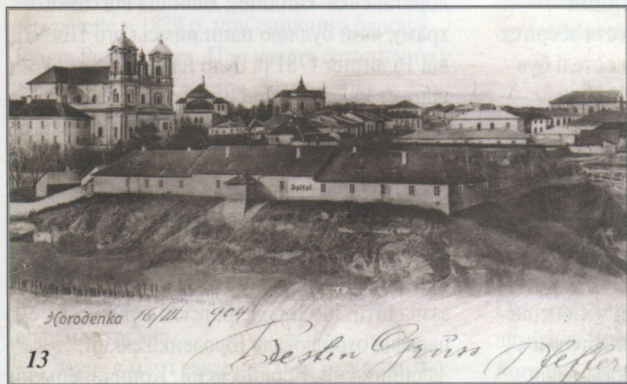

10

11

Храм непорочного зачаття діви Марії (сучасні фото)

13

Городенка (фото кінця XIX ст.)

14

15

16

Старими вулицями міста (сучасні фото)

амвон, які подібні до вітаря та амвону Собору святого Юра у Львові, що пояснюються їхнім спільним авторством. Італієць Бернанд Меретин та німець Йоган Пінзель не знали добре канонів східного церковного будівництва, тож Успенська церква своїм внутрішнім оздобленням, особливо вітварною частиною, більше схожа на римо-католицький костел (рис. 8). У вітварі, що під правою стіною, є чудовий різьблений антиподій, старіший від самої церкви, виготовлений в XVII ст. майстром-різьбярєм зі Львова Василем Семигінівським.

Освячено церкву Успення Пресвятої Діви Марії 21 травня 1766 р. прибулим зі Львова митрополитом Левом Шептицьким. До пожежі 1816 р. вона мала три куполи, які були вкриті бляхою, а фронтон – гонтом. Після пожежі дах відновлено, але перероблено його вже на однокупольний.

Визначна пам'ятка пізнього бароко – церква Успення Пресвятої Діви Марії в Городенці протягом своєї 240-річної історії була визначним осередком духовності, національної свідомості, культури краю, а також окрасою та гордістю міста.

Поза всяким сумнівом, найкрасивішим і найвеличнішим храмом не тільки Городенківщини, а й усієї Івано-Франківщини є костел Непорочного Зачаття Діви Марії у Городенці (рис. 9–10).

Як засвідчує фундаційний акт від 4 вересня 1754 р., десятиліттям раніше, в 1743 р. коштом графа Миколи Потоцького в його «місті дідичному Городенці» розпочато будівництво великого парафіяльного римсько-католицького костелу і монастиря місіонерів. У 1757 р. фундацію було затверджено архієпископами Вацлавом Сераковським та Миколаєм Вижицьким.

Костел в Городенці став першим витвором на наших землях відомого італійського архітектора Бернарда Меретина, який пізніше звів собор св. Юра у Львові, ратушу в Бучачі і ряд менш знаних споруд (наприклад, костели в Наварії та Годовиці на Львівщині та ін.). Модель костелу з липового дерева, виготовлена архітектором в Італії і запропонована для схвалення Миколі Потоцькому, зберігалась до Другої Світової війни в Оссолінеумі у Львові. При зведенні храму Бернанд Меретин працював у парі з талановитим скульптором Йоганом Пінзелем. Костел прикрашало близько 30 скульптур його роботи, незначну частину із яких можна

тепер побачити в музеї Пінзеля у Львові та в Олеському замку. Будівництво римсько-католицького костелу Непорочного Зачаття Діви Марії в Городенці було завершено в 1760 р., тоді ж його й освячено. Храм зведений в кращих традиціях італійського бароко і є однією з найкрасивіших споруд цього стилю в Україні (каталог, 10–17).

Згідно опису адміністратора Станіслава Вільчека, зробленого в 1780-х роках, вежі було пофарбовано в червоний колір і покрито білою бляхою, а центральний неф – гонтом. Над вежами на мідних кулях було закріплено залісні позолочені п'ятираменні хрести «Pilawa» – родовий герб Потоцьких. На фронтоні намальовано образ Діви Марії. На хорах – змонтовано великий орган із двох відділень. Окрім головного вітаря, пишно прикрашеного різьбою і скульптурою з позолоченого дерева, було ще чотири бокових. У головному вітварі виділялися дві великі скульптури – Арона та Мелхіседека. Приміщення костелу дуже світле, в його нижній частині є 21 вікно з міцними залізними ґратами, а у верхньому ярусі – 16 овальних вікон.

Фасад костелу випуклий, а дещо розвернуті в боки вежі надають йому особливої об'ємності. Стіни храму прикрашено капітелями коринфського ордеру з позолоченими дерев'яними деталями. У приміщенні захрестя зберігся фресковий розпис XVIII ст. У костелі був колись портрет фундатора – Миколи Потоцького. Багато декоративних елементів костелу в Городенці повторено пізніше Бернандом Меретином та Йоганом Пінзелем при зведенні собору св. Юра у Львові та ратуші у Бучачі.

З півночі до храму примикає двоповерхова будівля монастиря місіонерів. Під монастирським будинком і костелом влаштовано великі та глибокі підземелля. Підземні ходи з них розходяться в різні боки, але в багатьох місцях замуrowані чи обвалені.

Перед костелом підноситься струнка коринфська колона, увінчана кам'яною скульптурою Діви Марії роботи Йогана Пінзеля (рис. 12). У 1820, 1833, 1841 роках храм відвідали Львівські римо-католицькі архієпископи, а в 1841 р. – Львівський вірменський архієпископ. Коштом вірменки Магдаліни Пасічанської в 1891 р. на вежі костелу встановлено годинник.

Храм зазнав пошкоджень в Першу та Другу світові війни. Найбільших руйнувань завдано споруді в 1940–80-х роках, знищено внутрішній декор (рис. 11).

Сьогодні він функціонує як греко-католицька церква і потребує нагальної реставрації всього приміщення.

Вірменський костел є найдавнішим храмом Городенки, який зберігся до наших днів. З XVII ст., особливо після надання в 1668 р. місту Магдебурзького права, в Городенці почали оселятися вірмени, які до першої половини XVIII ст. утримували у своїх руках майже всю торгівлю. Про впливовість вірменської общини і про те, що на кінець XVII ст. Городенка вже була великим торговельним центром, свідчить завершення в 1706 р. будівництва великого вірменського костелу (вірмени в Галичині в 1629 р. прийняли унію з Римом) (каталог, 18).

Фундатором костелу був Стефан Потоцький, стражник великий коронний, воевода Белзький, який надав вірменам привілеї у спорудженні будинків, торгівлі, власному судочинстві. Першим постійним вірменським священиком в місті з 5 червня 1707 р. став Якуб Броцький.

Вірменський костел є спорудою капличного типу, хрестовидний у плані. Зовні має строгий, масивний вигляд, зате внутрішнє його оздоблення відзначалося великим багатством (образи, срібні й золоті предмети культури). Збоку від костелу розташована дуже популярна в народі лоретанська каплиця, давніша від самого храму, якій булою папи римського Пія VI від 16 липня 1781 р. було надано повний відпуст на свято Успення Богородиці.

В 1811 р. коштом Тадея Анджуловського в костелі встановлено орган. На початку XX ст. бокові стіни костелу було зміцнено масивними контрфорсами, зведеними на місці знесених аркових дзвіниць, які примикали до фасаду з обох сторін. Слід зазначити, що Городенківська вірменська парафія охоплювала Городенківський, Заліщицький, Борщівський, Копичинецький і частину Коломийського повітів.

Костел був пошкоджений під час бомбардувань Городенки в 1944 р. У повоєнні роки нищення храму продовжувалося. Нещодавно споруду костелу віддано православній громаді міста. Сьогодні будівля храму потребує термінової реставрації.

Сучасна греко-католицька церква св. Миколая – єдиний храм Городенки, який зведено на місці колишньої дерев'яної церкви, завдяки чому збереглася не лише її назва, а й місцезнаходження. Інвентарний опис, зроблений у 1796–1805 рр. засвідчує: «Церква під титулом святого Миколая стоїть

Знак на честь ювілею української гімназії ім. Т. Шевченка в Городенці

17

на фундаменті мурованим, дерев'яна... на місці, подарованому яснішим Теодором Потоцьким, воєводою Белзьким і дідичем Городенки». З наступного інвентарного опису 1834 р. відомо, що Святомиколинська церква була куплена в 1790 р. на кошти священника Івана Головецького, в Луці Монастирещкій. Звідти перевезена в Городенку і там встановлена, а 9 серпня 1790 р. освячена. Вся вона була зроблена з соснового дерева. У вівтарі церкви був барельєф св. Миколая, вирізьблений з дерева, над яким знаходився образ Божої Матері Ченстоховської, написаний олією на полотні.

Згодом опікувався церквою багатий шляхтич Йоган Ромашкан, який купив маєток у Теодора Потоцького.

Будівництво нової кам'яної церкви св. Миколая на тому самому місці завершено в 1879 р. при сприянні барона Якова Ромашкана. Про участь останнього у зведенні храму свідчить фундаційна таблиця з червоного каменю. Церква хрестовидна в плані, завершена куполом, який забезпечує сприйняття значної висоти приміщення.

У 1912 р. храм відновлено. Після Другої Світової війни церква св. Миколая піддана нищенню. В 1991—1992 рр. капітально відремонтована.

Зараз в місті завершується будівництво великої православної церкви св. Апостолів Петра і Павла.

Єврейська община залишила великий слід в історії і культурі Городенківщини. Євреї почали осідати в Городенці з XVI ст., але їх чисельність різко зростає після надання місту Магдебурзького права в 1668 р. З середини XVIII ст. вони потіснили в торгівлі вірмен і посіли в цій сфері панівне місце. Городенка стала одним із центрів зародження хасидизму, який пізніше поширився по всьому світу. Тут учнем творця цього вчення з 1750 р. був рабин Кагане. Його син, уродженець Городенки, ввійшов у єврейську історію як письменник і релігійний діяч під

псевдонімом Лейб Шейнес. Великим подвижником хасидизму був у 1740—1764 рр. рабин Нахман з Городенки, який пізніше вирушив проповідувати до Палестини. Його могила там збереглася до наших днів і є об'єктом паломництва. Онук згаданого Нахмана, який народився в Городенці в 1772 р., став відомим релігійним діячем під іменем Нахман із Брацлава. До 1750 р. рабином у місті був Мейр Маргуліс, який пізніше став рабином у Острозі та ввійшов у історію хасидизму як Маргуліс із Острога. Прихильником іншої релігійної течії — саббатеїзму, був Арон бен Мозес, котрий в 1767 році вирушив з Городенки до Німеччини, щоб проповідувати там це вчення.

В 1743 р. графом Миколою Потоцьким було надано городенківським євреям привілеї в купецтві й ремеслі, виділено місце під будівництво синагоги. В Городенці в різні часи з 1743 р. функціонувало декілька синагог. Залежно від роду занять і соціального стану віруючі ходили до тієї чи іншої. В такому вигляді, якою вона є тепер, так звана Велика синагога постала на зламі XIX—XX ст. на місці неодноразово перебудованої старої.

У 1915 р. синагогу спалили росіяни, які тоді зайняли Городенку, так що від неї залишилися тільки стіни. В 1920-х роках її було відбудовано (каталог, 43—45, 47, 48).

Цивільне будівництво в Городенці

У 1901 р. в Городенці засновано Український Народний Дім (каталог, 8). Він постав стараннями лікаря Івана Ціпановського, адвоката Теофіла Окуневського та при фінансовому сприянні адмірала Ярослава Окуневського. Щодо його фундаторів, варто зазначити, що Іван Ціпановський одним з перших українських лікарів на початку XX ст. володів апаратом Рентгена.

Визначний громадський та політичний діяч Теофіл Окуневський (1858—1937 рр.) мав адвокатську практику в місті, у 1897—1918 рр. постійно обирався послом до Австрійського парламенту, разом з Іваном Франком став одним із засновників національно-демократичної партії, в 1918—1919 рр. був повітовим комісаром (рис. 3) Городенківщини та членом президії Національної Ради ЗУНР. Його брат Ярослав Окуневський (1860—1929 рр.), чи не єдиний з українців, став доктор-адміралом

військового флоту Австрійської імперії, описав свої враження від подорожей по усьому світу в «Листах із чужини», першому і кращому із творів української подорожньої публіцистики, був засновником Української Санітарної Місії у Відні, а після поразки ЗУНР виконував у 1920—1929 рр. лікарську практику в Городенці.

У 1903 р. за участі Івана Ціпановського та Теофіла Окуневського було організовано товариство «Просвіта». В повіті до 1914 р. було 52 читальні. На початку XX ст. існували товариства «Бесіда» (до речі, Городенка була по переду у бібліотечній справі в Галичині), а також «Соколи», «Січ», «Міщанська родина», «Жіноче товариство», відкрито українську гімназію.

В 1912—1918 рр. директором української гімназії був видатний педагог та літератор Антін Крушельницький. Завдяки його домовленості з російським військовим комендантом вдалося утримати навчальний процес в 1915—1916 рр., і довірений йому навчальний заклад став на той час єдиною не закритою діючою українською гімназією на всю Галичину. В 1919 р. Антін Крушельницький став міністром освіти УНР, а в 1930-х роках був арештований у Харкові та знищений сталінською системою разом з усією родиною.

Були пов'язані з містом і видатні уродженці Городенківщини: письменник Лесь Мартович (Торговиця, 1871—1916 рр.), заступник голови Загальної Української Ради (рис. 4), віце-президент ЗУНР Лев Бачинський (Серафінці, 1872—1930 рр.), декілька поколінь славного роду Шухевичів (Тишківці), беатифікований Папою Римським єпископ Микола Чернецький (Семаківці, 1884—1959 рр.), командувач збройних сил Карпатської України Михайло Гузар-Колодзінський (Поточище, 1902—1939 рр.)

Одночасно з українською гімназією, в один і той же день, 29 серпня 1909 р. в Городенці було відкрито і польську гімназію. Розмістилась вона на території колишнього замку в звільнених будівлях повітового шпиталю (на листівках старий напис «шпиталь» залишився і добре видно), який перенесено до новозведеного будинку. Польська гімназія функціонувала до 1939 р. (каталог, 1).

Окрім двох гімназій, на початку XX ст. в Городенці були ще дві семикласні школи — чоловіча та жіноча (каталог, 41, 42, 50).

Поблизу жіночої школи в 1927 р. було закладено дендропарк, яким опікувалися

Horodanka 1874 - 75
Besten Gruss Hoffen

1

2

3

widek Horodanki Загальний вид Городенки

4

5

Totalansicht - Overall view HORODENKA
Horodanka 1874 - 75

6

Ogólny widok Horodanki
Totalansicht aus Horodanka

7

Horodanka
Huczyszyn T. Państwo.
Instytucja społeczna i kulturalna
z siedzibą w Horodence 1912

8

Państwowe z Horodanki.
Dzielnia Kulturalna
Zgromadzenia i Wychowania

9

*Państwowe. Była Cerkiew
z 1811*

10

HORODENKA. Kościół rzymski - kat.

11

HORODENKA

12

1874
KOŚCIÓŁ W HORODENCE.
widok z ul. drogi do Porcia. - 4/18
wzrost, 3. doświadczenie. No wie
1773

13

14

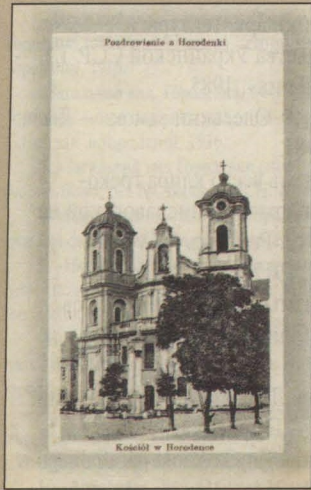

15

Römisch-katholische Kirche. - Kościół
HORODENKA

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

учениці. Екзотичні саджанці завезено з Парижа. Серед них були тамарикс чотиритичинковий, тюльпанове дерево, клен сріблястий, маслинка східна та пірамідальний дуб.

Будинок чоловічої школи зберігся до нашого часу, а споруда жіночої була зруйнована бомбами в 1944 р. З 1898 р. проводилося навчання також у єврейській школі фундації барона Гірша.

На Фільварковому Куті в 1901 р. зведено добротний будинок для місцевої початкової школи. Початкова чотирикласна школа була також на Котиківці. В кінці XIX ст. за сприяння барона Якова Ромашкана організовано рільничу школу. Дещо пізніше засновано ткацьку школу.

По всіх селах Городенківського повіту на початку XX ст. були початкові школи, а у Чорнолиці, Серафинцях, Чортівці, Тишківцях і Чернятині – семикласні.

У кінці XIX – на початку XX ст.

Городенка переживала своєрідний «будівельний бум», коли було зведено багато громадських споруд.

Побудований в австрійський період двоповерховий будинок «царської пошти» знаходився поряд з ринковою площею. Тут варто відзначити, що в той час лист із Городенки до Дрогобича доходив всього за добу. Пошта була зруйнована в Першу світову війну. В польський період пошта розміщувалася в двоповерховому будинку, що до наших днів стоїть коло міської ради.

Будинок повітового суду зведено за типовим проектом судів для малих міст тодішньої Австрійської імперії. Тому майже тотожні будівлі можна побачити в Косові, Бурштині, Гвізді та інших містечках Галичини і Буковини.

У 1902 р. зведено новий будинок для польського товариства «Сокіл», заснованого в 1880 р. Приблизно в той самий час постали будівлі ошадної каси, скарбової сторожі та інші.

Було викладено бруківкою вулиці Городенки, навіть ті, що знаходилися на периферії.

Багато будівель було знищено під час Першої світової війни, особливо постраждали єврейська дільниця та Велика синагога, спалені в травні 1915 р. російськими солдатами. Того самого року після повернення австрійської адміністрації Городенку відвідали майбутній імператор ерцгерцог Карл та командувач групи армій у Карпатах генерал фон Пфляндер-Бальгін і мали тут зустріч з міською владою та духовенством.

Руками російських військовополонених було розібрано згарища та сміттям з них засипано глибокий яр, що відділяв до того часу середмістя від Фільваркового Кута.

Після війни на цьому місці зведено будинок єврейського товариства «Бунд» разом зі школою. У повоєнний час Городенку відбудовано. В 1920–1930 роках вона знову вважалася одним з найпривабливіших містечок Галичини.

У цей період побудовано також симпатичний ресторан з відкритим плавальним басейном на березі Ямгорова.

У 1870-х роках великий землевласник барон Яків Ромашкан, згідно тогочасних відгуків, «запровадив взірцеве з кожного погляду господарство, так що Городенка вважана за взірць господарювання в тій частині Галичини». Його стараннями тут було введено в дію паровий млин, великий бровар, гуральню, яку пізніше переобладнано в спиртзавод.

У 1895 р. через Городенку прокладено залізницю, яка мала в місті дві станції. Обидва станційні будинки збереглися до нашого часу. В кінці XIX та на початку XX ст. налагоджено виробництво цементу та черепиці, побудовано цегельню та фабрику цикорію (1890 р.).

Оскільки виникли проблеми з переробкою сировини з великих бурякових плантацій Городенківщини, вирішено було перепрофілювати фабрику цикорію в цукровий завод. В районі цукрового та спиртового заводів майже 100 років тому закладено кілька ставів, які існують та служать місцем відпочинку до наших днів.

Дорогі друзі, любіть свою землю, шануйте наше минуле, бережіть пам'ятки архітектури та жертвуйте на їх реставрацію – це перший крок до незалежності і процвітання нашої України!

Використана література:

1. Біблія родини Ільських, 1835. – Архів Теодора Смеречанського, Бляж.
2. Городенщина. Історично-мемуарний збірник (ред. М. Марунчак). – Нью-Йорк – Торонто – Вінніпег, 1978.
3. Лесик О. Замки та монастирі України. – Львів: «Світ», 1993.
4. Никифорок В., Смеречанський Р., Каглян О. Городенка: Перегук віків (літопис у світлинах). Вип. I. – Снятин: «ПрутПринт», 2003.
5. Никифорок В., Смеречанський Р. Старожитності Городенківщини. – Снятин, 1995.

6. Памятники архитектуры и градостроительства Украинской ССР. Т.2. – Київ: «Будівельник», 1985.

7. Ріпко Є. А. Олеський замок. – Львів: «Каменярь», 1981.

8. Шематизмъ всего клира греко-католицкой Епархии Станиславовской на рокъ Божій 1912. Рочникъ XXVII. – Станиславовъ, 1912.

9. Шематизмъ монаштырей чина св. Василя В. во Галиції на годъ 1859. – Львовъ, 1859.

10. Ямгорів. Літературно-краєзнавчий альманах, ч.4. – Городенка, 1991.

11. Akt fundacyjny kościoła parafialnego w Horodence, 4.9.1754. – Wyciąg z ksiąg fundacyjnych, liber I, p.181-184.

12. Sefer Horodenka (red. Sh.Meltzer). – Tel-Aviv, «Achduth Press», 1963.

13. Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów Słowiańskich (red. F. Sulimierski, B. Chlebowski, W. Walewski). – Warszawa, 1882-88.

14. Turkowski St. Horodenka. Z kroniki kościoła i parafii rzymsko-katolickiej. II. Liber memoriabilium Ecclesiae Horodencensis, scriptus anno 1831. VII. Cwikliński S. Kościoły ziemi Czerwieńskiej. – Wrocław, 1985.

КАТАЛОГ ПОШТОВИХ ЛИСТІВОК ГОРОДЕНКИ

1. -Городенка (пол.мовою). Без видавництва. Коресп.дата 1904 р.

-Загальний вид. Городенка дня... (пол.мовою).Видав Н.Rammler в Городенці. Коресп.дата 1902 р.

2. -Городенка. Загальний вид (головна вул. вид зверху -пол.мовою). Види і типи Городенки (пол. і укр.мовами), фото М.Линського. Коресп.дата 1932р.

3. -Городенка. Загальний вид (пол. і нім. мовами), №2556. Видав G.Gottlieb в Коломиї, 1915.

-Городенка. Загальний вид (укр. і пол.мовами), (кольорова),№322.Видав M.Gittman в Городенці.

-Городенка. Загальний вид (укр. і пол. мовами),(сизо-сірого кольору),№3914. Видав Х.Трайбіч в Городенці. Коресп. дата 1915 р.

-Городенка. Загальний вид (укр. і пол. мовами), (коричнева),№3914. Видав Х.Трайбіч в Городенці.

-Загальний вид Городенки (укр. і пол. мовами), (коричнева), № 8204. Видав С.Herman в Городенці. Коресп.дата 1916 р.

4. -Загальний вид Городенки (укр. і пол. мовами), №4405. Видав Я.Оренштайн в Коломиї.

-Городенка. Загальний вид (пол. і нім. мовами), №4422. Видав G. Gottlieb в Коломиї, 1916

5. -Загальний вид Городенки. (укр. і пол. мовами),(сіро-коричнева).Ймовірно видав ранній Anczyc.

-Городенка. Загальний вид (пол. і нім. мовами), (зелена). Видав Anczyc.

6. -Загальний вид. Городенка. Російська інвазія в Городенці (нім.і пол.мовами),(сіра).Видав С.Herman в Городенці, 1916.

-Загальний вид. **Городенка**. Російська інвазія в Городенці (нім.і пол.мовами), (синя). Видав С. Негман в Городенці, 1916.

-Загальний вид. **Городенка**. Російська інвазія в Городенці (нім.і пол.мовами), (сіро-синя). Видав С.Негман в Городенці, 1916.

7. -Загальний вид **Городенки** (нім. і пол. мовами), (чорно-біла), без №. Видав Н.Р.Н. Коресп. дата 1907 р.

8. -**Городенка** (зображено Народний Дім) (рос.мовою). Видав Г. Рамлер. Коресп. дата 1903р.

9. -**Поздоровлення з Городенки**. Залізничний вокзал (укр. і пол. мовами), № 567. Видав Х.Трайбич в Городенці. Коресп. дата 1912 р.

-**Поздоровлення з Городенки**. Залізничний вокзал (укр. і пол. мовами), № 212. Видав Hittmann в Городенці, 1910 р.

-**Поздоровлення з Городенки**. Залізничний вокзал (укр. і пол. мовами), (багатоколірна), № 567. Видав Х.Трайбич в Городенці. Коресп. дата 1912 р.

10. -**Городенка**. Вул. Собського (укр.мовою). Фото М. Лїнського.

11. -**Городенка**. Костел рим-кат. (пол.мовою), (зелено-сіра), №121. Видав S. Stefanowicz в Городенці (друк «Akropolis» – Krakow XXII). Коресп.дата 1931 р.

12. -**Городенка**. Костел Рим.-кат. (укр. і пол. мовами). Види і типи Городенки, фото М.Лїнського.

13. -**Костел в Городенці**. (пол. мовою), (кольорова). Видав M.Weinstein в Городенці. Коресп. дата 1905 р.

-**Костел в Городенці**. (пол. мовою), (чорно-біла). Видав M.Weinstein в Городенці. Коресп. дата 1906 р.

14. -**Городенка**. Костел рим.-кат. (пол. мовою). Видав «Sharotka» в Городенці.

15. -**Городенка**. Костел. (укр. і пол. мовами), (коричнева), № 4587. Видав Я.Оренштайн в Коломиї.

-**Городенка**. Костел. (укр. і пол. мовами), (сіра), № 5436. Видав G. Gottlieb в Коломиї, 1916.

-**Городенка**. Костел. (укр. і пол. мовами), (чорно-біла), № 5436. Видав G. Gottlieb в Коломиї, 1916.

-**Городенка**. Костел. (укр. і пол. мовами), (чорно-біла), № 3716. Видав Я.Оренштайн в Коломиї.

16. -**Костел**. Російська інвазія в Городенці (нім.і пол.мовами), (синя). Видав С.Негман в Городенці, 1916 р.

17. -**Поздоровлення з Городенки**. Костел в Городенці (пол. мовою). Видав Н.Нейліцер в Городенці. Коресп. дата 1914 р.

18. -**Костел Вірменський**. Магістрат в Городенці (укр. і пол. мовами), № 5437. Видав G. Gottlieb в Коломиї, 1916.

19. -Ц.к. Сторож Скарбова. Ц.к. Коменда Жандармерії. Поздоровлення з Городенки. (укр. і пол. мовами), (кольорова), № 605. Видав M.Gittman в Городенці. Коресп. дата 1915р.

20. -**Гуральня**. Фабрика цикорію. Поздоровлення з Городенки. (укр. і пол. мовами), 366, № 206. Видав M.Gittman в Городенці, 1909.

21. -**Поздоровлення з Городенки**. Костел парафіяльний римо-католический. Головна вулиця в Городенці. Церква Руська. (пол. мовами), (чорно-біла). Видав J. Rummel. Коресп. дата 1900 р.

22. -**Поздоровлення з Городенки**. Костел. Фабрика цикорію. Ошадна каса. (пол. і нім. мовами). Видав M.Weinstein в Городенці (друк F. Pialek Sohne, Sternberg (Mahren) № 237). Коресп. дата 1901 р.

23. -**Поздоровлення з Городенки**. Повітовий відділ в Городенці. Вид Городенки. Костел в Городенці. Школа рольничя в Городенці. Фабрика цикорію Бар. Ромашкана. (пол. і нім. мовами). Видав Ch. Kurfermann в Городенці. Коресп. дата 1900 р.

24. -**Поздоровлення з Городенки** (Галичина). Фабрика цикорію. Садиба Барона Ромашкана. (Жителі Городенки – без підпису) (пол. мовою), (чорно-біла), без №. Видав M.Weinstein в Городенці. Коресп. дата 1900 р.

25. -**Поздоровлення з Городенки** (Галичина). Костел. Школа рольничя. Вид Городенки (пол. мовою). Видав M.Weinstein в Городенці. Коресп. дата 1899 р.

26. -**Костел**. Дубр. Бр. Ромашкана. Вірменський костел. Ошадкаса і повітова Рада. Вид вулиці Ромашкана. Поздоровлення з Городенки. (пол. і нім. мовами). Видав M.Weinstein в Городенці (друк F. Pialek Sohne, Sternberg (Mahren) № 236). Коресп. дата 1901 р.

27. -**Поздоровлення з Городенки**. Вид Городенки, Млин, Школа рольничя, Палац Бар. Ромашкана. (пол. і нім. мовами), №238. Видав M.Weinstein в Городенці. Коресп.дата 1901 р.

28. -**Ошадкаса**, Сокіл, Залізничний вокзал, Пошта. Городенка (пол. і нім. мовами), №2557. Видав G.Gottlieb в Коломиї, 1915.

-**Ошадкаса**, Сокіл, Залізничний вокзал, Пошта. Поздоровлення з Городенки (пол. і нім. мовами), №9441. Видав G.Gottlieb в Коломиї, 1918.

-**Ошадкаса**, Сокіл, Залізничний вокзал, Пошта. Городенка (пол. і нім. мовами), № 4419. Видав G. Gottlieb в Коломиї, 1916.

29. -**Сторож** скарбовий. Магістрат в Городенці. Жандармерія. Гуральня. Фабрика цикорію. Городенка (пол. мовою), (сіра), № 4421. Видав G. Gottlieb в Коломиї, 1916

-**Сторож** скарбовий. Магістрат в Городенці. Жандармерія. Гуральня. Фабрика цикорію. Городенка (сіро-сіза), №8297. Видав С.Негман в Городенці.

-**Сторож** скарбовий. Магістрат в Городенці. Жандармерія. Гуральня. Фабрика цикорію. Городенка укр. і пол. мовами), (сінью-сіза), № 4586. Видав Я.Оренштайн в Коломиї.

-**Сторож** скарбовий. Магістрат в Городенці. Жандармерія. Гуральня. Фабрика цикорію. Городенка (пол. мовою), (сіра), № 2558. Видав G. Gottlieb в Коломиї, 1915.

-**Сторож** скарбовий. Магістрат в Городенці. Жандармерія. Гуральня. Фабрика цикорію. Городенка (пол. мовою), (сіра), № 7829. Видав G. Gottlieb в Коломиї, 1915.

30. -Ц.к.Пошта в Городенці (пол.мовою), (різнокольорова), №09 4429. Видав M.Gittman в Городенці.

-Ц.к.Пошта в Городенці (пол.мовою), (сизо-синя), № 8201. Видав С.Негман в Городенці. Коресп. дата 1915р.

31. -**Поздоровлення з Городенки**. Ц.к. Пошта в Городенці (пол. мовою). Видав Н. Нейліцер в Городенці. Коресп. дата 1914 р.

32. -**Городенка** («Сокіл») (пол. мовою), № 4423. Видав G. Gottlieb в Коломиї, 1916.

-**Городенка** («Сокіл») (пол.і українською мовою), (коричнева), № 8205. Видав С.Негман в Городенці. - Коресп. дата 1913р.

-**Городенка** («Сокіл») (пол.і українською мовою), (коричнева), № 4588. Видав -Я.Оренштайн в Коломиї.

-**Поздоровлення з Городенки**. (пол. мовою). Видав Н. Нейліцер. 1915 р.

33. -**Городенка**. Пливальня (басейн) (укр. і пол. мовами). Види і типи Городенки, фото М.Лїнського.

34. -**Новий будинок суду повітового в Городенці**. Поздоровлення з Городенки. (пол. і нім. мовами), № 31040. Видав M.Weinstein в Городенці. Коресп. дата 1901 р.

35. -Ц. к. Сид Повітовий в Городенці (укр. і пол. мовами), № 5438. Видав G. Gottlieb в Коломиї, 1916

-Ц. к. Сид Повітовий в Городенці (укр. і пол. мовами), (чорно-біла), № 239. Видав M.Gittman в Городенці, 1910.

36. -**Городенка**. Цукроварня. (укр. і пол. мовами). Види і типи Городенки, фото М.Лїнського.

37. -**Городенка-Ринок** (пол. і нім. мовами), №9440. Видав G. Gottlieb в Коломиї, 1918.

38. -**Городенка-Ринок** (пол. і нім. мовами), №9442.

Видав G. Gottlieb в Коломиї, 1918.

39. -**Вид з Городенки** (вид зверху на ринкову площу з дзвіниці костелу) (пол.. мовою), (чорно-біла), Видав J.Rubin Schog в Городенці, 1904.

40. -**Городенка**. Площа Пїлсудського. (укр. і пол. мовами). Види і типи Городенки, фото М.Лїнського.

41. -**Новий будинок школи жіночої**. (пол.мовою).Видав M.Weinstein в Городенці.

42. -**Городенка**. Школа жіноча. (пол. мовою), №121. Видав S. Stefanowicz в Городенці (друк «Akropolis» – Krakow XXII).

43. -**Божниця** спалена москалями в травні 1916. Х Головна синагога. Городенка. Російська інвазія в Городенці (нім.і пол.мовами), (синя). Видав С.Негман в Городенці, 1916.

-**Божниця** спалена москалями в травні 1916. Х Головна синагога. Городенка. Російська інвазія в Городенці (нім.і пол.мовами), (сіра). Видав С.Негман в Городенці, 1916.

44. -**Квартал єврейський** спалений москалями в травні 1915. Городенка. Російська інвазія в Городенці (нім.і пол.мовами), (синя). Видав С.Негман в Городенці, 1916

45. -**Квартал єврейський** спалений москалями в травні 1915. Городенка. Російська інвазія в Городенці (нім.і пол.мовами), (сіра). Видав С.Негман в Городенці, 1916

46. -**Російські** полонені розчищають згарища спалених москалями будинків єврейських в травні 1915.

Городенка. Російська інвазія в Городенці (нім.і пол.мовами), (синя). Видав С.Негман в Городенці, 1916.

47. - **Синагога** (без написів) Фото ~ 1920 рр.

48. - **Синагога** (без написів). Фото ~ 1920 рр.

49. -**Над ставом**. (укр. і пол. мовами). Види і типи Городенки, фото М.Лїнського.

50. - **Школа чоловіча**. Городенка. Школа жіноча. (пол. мовою), (чорно-біла), без №. Видав Н. Rammner, 1908 р.

51. -**Городенка**. Головна вулиця (пол. мовою). Без видавництва і року.

52. -**Над ставом**. (укр. і пол. мовами). Види і типи Городенки, фото М.Лїнського.

53. -**Головна вулиця після російської інвазії**. Городенка. Російська інвазія в Городенці (нім.і пол. мовами), (сіра). Видав С.Негман в Городенці, 1916.

54. -**Школа** рольничя в Городенці. (пол. мовою), (чорно-біла), № 2128. Видав M.Weinstein. Коресп. дата 1904 р

55. -**Городенка** (пол. мовою). Фото. Коресп. дата 1937 р.

56. -**Городенка**. Робітники біля буряків (пол. і нім. мовами), (зелено-сіра). Видав Anszuc.

57. -**Зустріч** кронпринца з єврейською, католицькою, цивільною владою Городенки, (нім. мовою). Видав ost phot. Gesellschaft Wien III, 1915.

58. -**Різдвяні** вітання з Городенки. Успенська церква, 1763 р. Вірменський костел, 1703р. Костел Непорочного Зачаття Діви Марії, 1760 р. Церква св. Миколая, 1879 р. Петропавлівська церква, XX ст. (укр. мовою), (багатоколірна). Видав Кагрян О. Є., Гамула І. І., Смеречанський Р. Р., Кагрян О. Ю. (в Києві, 2002 р.)

59. -**Привітання з Городенки**. Корінська колони, скульптор Піпезь, 18 ст. Будинок міськради. Районна бібліотека, колишній повітовий суд. (укр. мовою), (багатоколірна). Видав Кагрян О. Є., Гамула І. І., Смеречанський Р. Р., Кагрян О. Ю. (в Києві, 2002 р.)*

60. -**Привітання з Городенки**. Будинок школяря, колишня будівля товариства «сокіл», Майдан Пїлсудського (поч. XX ст.). Ресторан «Прикарпаття». (укр. і нім. мовами), (багатоколірна). Видав Кагрян О. Є., Гамула І. І., Смеречанський Р. Р., Кагрян О. Ю. (в Києві, 2002 р.)*

61. -**Сокіл в Городенці** (пол. мовою), (чорно-біла з червоним написом), № 158. Без вид-ва. і року.*

* *Видавець – М. Загребя, дизайн – С. Пїонтовський, надруковано видавництвом «Логос»*

HORODENKA
PL. YANINA - ZAKONNOBNA

33

Nowy budynek c. k. i. g. i. p. w Horodence

34

Podrowienie
z Horodnki
Grass
was
Horodnka.
In 1880-1881
był tu
zakończony
i oddany do użytku
nowy budynek
szkolny

G. k. Sed. Pocztaowa w Horodence. II. k. Csa Postowa w Horodence

35

36

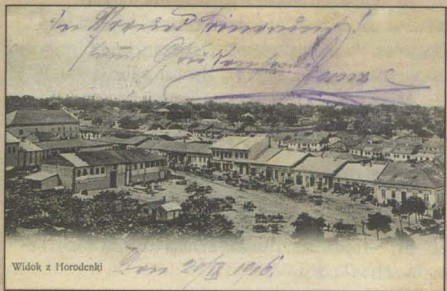
Horodnka - Rynek - Ringplatz

37

Horodnka - Rynek - Ringplatz

38

Widok z Horodnki

39

HORODENKA
Pl. "Pisupskogo" - "A. Telskogo"

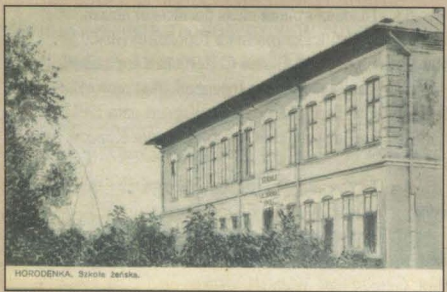
40

Kolonia M. Wankowa w Horodence

Nowy budynek szkoły szkolnej

41

HORODENKA. Synoga żydowska.

42

Historia spalania przez Moskali w maju 1916, X Główna synagoga.

HORODENKA

43

Der von den Russen im Mai 1916 zerstörte jüdische Stadtsaal.
Fotografie jüdischer Arbeiter gegen Moskali w maju 1916.

HORODENKA

44

Der von den Russen im Mai 1916 zerstörte jüdische Stadtsaal.
Historia spalania przez Moskali w maju 1916.

HORODENKA

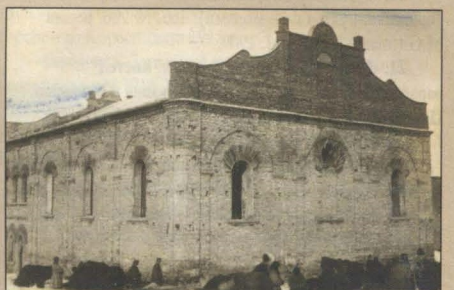
45

Russische Gefangene beim Wegschaffen der Schutttrümmer von dem durch Russen zerstörtem jüdischen Stadtsaal. - Język rosyjski opisywający zniszczenie synagoki żydowskiej przez Moskali w maju 1916.

HORODENKA

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

Автори статті дуже вдячні

С. Константинову, Ю. Олійник, П. Арсеничу за допомогу в написанні статті, а також висловлюють подяку В. Гавриленку, І. Вишиванюку, В. Літевчуку, Є. Пшеничному, О. Коленку, С. Завербному С. Візінському, Р. Білку, І. Кривуличу та О. Гречанику за надані листівки міста. Будемо вдячні всім, хто надасть інформацію про поштівки, що не згадані в каталозі Городенки та готові їх придбати.

59

60

61